

INSTRUIREA INTERACTIVĂ

Mariana GHERGIȘAN

Colegiul Tehnic de Comunicații „Nicolae Vasilescu Karpen”, Bacău, România

Rezumat. Instruirea interactivă este un tip superior de instruire, care se bazează pe interactivitatea subiecților instruirii, prin stabilire de interacțiuni intelectuale, verbale, social-emoționale, afective cu colegi și cadrul didactic, precum și interacțiuni cu conținuturile curriculare. Preocupări legate de activitatea și activizarea elevilor se regăsesc permanent de-a lungul istoriei omenirii, din cele mai vechi timpuri. În teoria și practica pedagogică românească, ea a fost susținută de pedagogi și psihologi contemporani. Există mai multe metode interactive care dezvoltă gândirea divergentă și convergentă, imaginația constructivă, capacitatea de descoperire, de explorare, de analiză critică etc.

Cuvinte-cheie: instruire, interactivă, interactivitate, învățământ, pedagogic, psihologic, cognitiv, metodă, conversația.

Abstract. Interactive training is a superior type of training, which is based on the interactivity of the training subjects, by establishing intellectual, verbal, social-emotional, and emotional interactions with colleagues and also with the teacher as well as interactions with curricular content. Concerns related to the activity and activation of students have been found permanently throughout human history, since ancient times. In Romanian pedagogical theory and practice it has been supported by contemporary pedagogues and psychologists. There are several interactive methods that develop divergent and convergent thinking, constructive imagination, the ability to discover, explore, critically analyze, etc.

Keywords: training, interactive, interactivity, education, pedagogical, psychological, cognitive, method, conversation.

Introducere

Instruirea interactivă reprezintă un tip superior de instruire, care se bazează pe asigurarea interactivității subiecților instruirii, respective pe implicarea și participarea lor (inter) activă și deplină (intelectuală/cognitivă, afectiv-motivațională și psihomotorie) în procesul propriei formări, prin stabilire de interacțiuni intelectuale, verbale, social-emoționale și afective cu cadrul didactic și cu ceilalți colegi și de interacțiuni cu conținuturile curriculare [2, p. 14].

Preocupări legate de activitatea și activizarea elevilor în procesul didactic regăsim încă din Antichitatea elenă și romană, promovate de: Socrate, Platon, Aristotel, Seneca.

În Evul Mediu, educația de masă s-a făcut grație bisericii, metoda intuiției fiind utilizată și fiind considerate de marii pedagogi: Comenius, Locke, Rousseau și Pestalozzi, ca principiul fundamental al învățării și al dezvoltării psihice intelectuale a copiilor.

În perioada interbelică, s-a trecut de la învățământul tradițional scolastic, de orientare livrescă, la un învățământ activ, de orientare practică, bazat pe activismul intelectual și fizic al elevilor și pe valorificarea experiențelor din viața cotidiană.

În această perioadă interbelică a apărut în teoria și practica educației curentul „școala activă”, sintagma fiind consacrată de P. Bovet în 1917 și a început să fie utilizată în limbajul pedagogic începând cu 1920.

Pledoaria genetică a școlii active este pentru situarea copilului în centrul educației și pentru realizarea de activități pornind de la voință și inteligență personală a acestuia, în scopul influențării pozitive a tuturor laturilor personalității sale – intelectuală, afectiv-motivațională și psihomotorie; punerea accentului pe copil a condus la ideea ca, acesta trebuie să se formeze pe măsură ce se maturizează [2, p. 20].

În perioada postbelică, modele ale instruirii incluzând analize pedagogice și psihologice referitoare la rolul acțiunilor elevilor în instruire și la relevanța lor cognitivă, au fost oferite de reprezentanții celor trei mari școli psihologice din lume:

- ✓ școala de la Geneva, reprezentată de J. Piaget
- ✓ școala de la Moscova, reprezentată de P. I. Galperin
- ✓ școala de la Harvard, reprezentată de B. F. Skinner
- ✓ spre sfârșitul secolului XX, pedagogul și psihologul American J. S. Bruner elaborează o teorie de sine stătătoare, specifică domeniului instrucției.

Cele patru mari personalități de mai sus au elaborat concepții psihologice și pedagogice foarte valoroase pentru progresul cercetărilor din domeniul educației și teorii care recunosc rolul acțiunii, dar oferă modele de activizare diferite.

La începutul secolului XXI, instruirea interactivă se caracterizează printr-o polarizare a teoriilor învățării înspre abordarea behavioristă sau înspre cea cognitivistă.

În abordarea behavioristă era valorizată cu precădere relația asociativă stimul-răspuns, învățarea fiind analizată și explicată doar prin intermediul elementelor sale exterioare, de provocare și de răspuns, prin întăririle comportamentelor, prin asigurarea de feedback.

În abordare cognitivistă, învățarea este analizată și explicată cu ajutorul mecanismelor interioare de prelucrare a informației, studiindu-se impactul lor în ansamblul personalității [M. Miclea, 1994]. Abordarea cognitivistă evidențiază faptul că, procesele cognitive interne pot fi inițiate și dezvoltate prin demersuri pedagogice specifice, indiferent de premisele și potențialul ereditar, condițiile de mediu socio-cultural și chiar vârsta celor care învață.

Instruirea interactivă în teoria și practica pedagogică românească a fost susținută și argumentată din perspectiva interdisciplinară de pedagogi și psihologi contemporani. În acest sens, cităm în ordine alfabetică: Elena Bonchiș, Venera Cojocariu, Teodor Cozma, Sorin Cristea, Constantin Cucoș, Ioan Jinca, Mircea Miclea, Crenguța-Lacramioara Oprea, George Văideanu și alții. [2, p. 27]

Fundamentarea importanței și a necesității instruirii interactive, găsirea unor modalități eficiente de activizare în cunoașterea școlară au constituit și constituie priorități pentru specialiștii din domeniul educației, pentru demersurile oamenilor școlii, în general, pentru teoria și practica educației. Experiența didactică de până acum ne demonstrează că instruirea

interactivă a constituit o permanentă incitare și provocare și că a fost și a rămas, deopotrivă, necesitate și dorință, realitate și aspirație educațională.

Metode interactive

1. Conversația și tipuri de conversație

Este una din cele mai active și mai eficiente modalități de instruire, este axată pe procesul de învățare și dezvoltare a personalității. Are o multitudine de funcții, din care se disting următoarele funcții esențiale: funcția euristică; funcția de clarificare, de sintetizare și aprofundare a cunoștințelor; funcția de consolidare și sistematizare a cunoștințelor; funcția de verificare sau de control,

2. Conversația euristică

Este cea mai importantă și cea mai des întrebuințată, este o modalitate aparte de învățare prin descoperire.

3. Metoda discuțiilor și metoda dezbaterilor

Învățământul modern favorizează discuția și dezbaterile în grup. Discuția are semnificația unui schimb reciproc și organizat de informații și de idei, de impresii și de păreri, de critici și de propuneri în jurul unei teme sau chestiuni determinate, în diferite scopuri. Dezbaterile are înțelesul unei discuții pe larg și amănunțite a unor probleme controversate și rămase deschise, urmărindu-se influențarea convingerilor, atitudinilor și conduitei participanților.

4. Metoda dezbaterii Phillips-66

Cadrul didactic împarte clasa de elevi în mai multe grupuri de discuții; pentru fiecare grup se desemnează un conducător de discuții care supraveghează și dirijează dezbaterile; după discutarea la nivelul grupelor, conducătorul de discuții raportează în fața clasei concluziile/soluțiile luate; cadrul didactic assemblează concluziile și dacă sunt diferite, toți elevii participă la găsirea soluției optime.

5. Metoda asaltului de idei (brainstorming-ul)

Este o metodă a discuției în grup, inițiată de A. Osborn (1953) cu funcția distinctă de a înlesni căutarea și găsirea celei mai adecvate soluții a unei probleme de rezolvat, printr-o intensă mobilizare a ideilor tuturor participanților la discuții. Este un bun exercițiu de stimulare și cultivare a creativității de grup, pentru a îndruma participanții să producă mai multe soluții. Tehnica asociativă are un specific aparte prin faptul că disociază timpul de producere a ideilor de timpul în care se evaluează aceste idei, ceea ce stimulează gândirea divergentă, creșterea producției de idei.

6. Metoda problematizării

Învățarea prin rezolvarea de probleme sau prin explorarea alternativelor, este o variantă a euristicii, o altă modalitate, mai complexă, de aplicare a teoriei învățării prin descoperire.

Sensul principal al aplicării acestei metodologii este de a încuraja activitatea mintală a elevilor, de a provoca facultatea de combinare(asociere) și de a dezvolta invenția și creativitatea.

7. Sinectica

Este o metodă prin excelență de exersare și educare a creativității, este asemănătoare brainstormingului, deoarece are și ea în vedere amânarea reluării ideilor emise și încurajează producția de idei. Se pare a fi mai eficace, prin faptul că reprezintă o încercare mai disciplinată și mai preocupată de valorificare a stărilor emoționale care însoțesc în mod firesc procesele de creație. Este o procedură care se bazează pe utilizarea metaforelor și analogiilor în favoarea înlesnirii, înțelegerii situației problematice, astfel încât neobișnuitul (străinul) să devină familiar, iar obișnuitul să apară ca ceva străniu (strain). În acest sens este centrată pe dezvoltarea fanteziilor elevilor și considerată ca fiind hotărâtoare în afirmarea creativității.

8. Metoda focus-grup

A fost dezvoltată de Paul Lazarsfeld și Robert Merton, sociologi cercetători la Universitatea Columbia, SUA, la începutul anilor 1940, secolul trecut. Ea reprezintă o discuție focalizată pe o anumită tematică delimitată, în scopul obținerii unor date aprofundate, al modificării ideilor, atitudinilor și opiniilor exprimate de către participanți. Discuția nu se restrânge la o singură sarcină de lucru, ci la parcurgerea unei succesiuni, până la epuizarea întregii teme avute în vedere. Se pornește de la afirmarea unei opinii de grup, pentru a se ajunge la modificarea totală a părerilor, în finalul discuției. Preocuparea este îndreptată aici nu în direcția obținerii consensului, ci în mod deliberat a contrariului.

9. Metoda acvariului(fishbowl) sau a interacțiunii observate

Această metodă urmărește mai bine decât metoda focus-grup gradul de interacțiune și de influențare reciprocă dintre membrii grupului. Elevii implicați sunt puși, prin alternanță, într-o dublă ipostază: atât aceea de participanți activi la dezbateri, cât și de observatori ai interacțiunilor care au loc [1, p. 137-167].

10. Metoda mozaicului (jigsaw)

Ea îmbină învățarea individuală cu învățarea în echipă(team-learning). Fiecare elev are o sarcină de studiu în care trebuie să devină "expert". El are în același timp și responsabilitatea transmiterii informațiilor asimilate, celorlalți colegi. [3, p.196].

Această metodă presupune mai multe etape și faze și prezintă unele avantaje: dezvoltă capacitățile de ascultare, vorbire, cooperare, reflectare, gândire creativă, rezolvare de probleme; sarcina comună poate fi îndeplinită numai în condițiile în care fiecare elev își aduce contribuția la realizarea ei și astfel se anihilează lenea socială; elevii învață unii de la alții, ierarhiile dispar, elevii sunt învățați să ofere și să primească ajutor. [3, p. 198].

11. Controversa creativă sau controversa academică

Inițiată de David Johnson și Roger Johnson (1995), această metodă se impune prin câteva avantaje: generează raționamente de înaltă calitate, stimulează implicarea și

creativitatea la rezolvarea problemelor și luarea deciziilor; intensifică interactivitatea între participanți; produce stimă de sine, competență socială și abilitate de a controla stresul și confruntarea cu poziții adverse [1, p. 171].

12. Metoda cubului

Este o metodă utilizată atunci când se urmărește explorarea unui subiect sau a unei atitudini din mai multe perspective. Se creează un bun prilej de valorizare a activităților și operațiilor de gândire implicate în studierea unui conținut [1, p. 173].

Se mai cunosc și alte metode interactive, ca de exemplu: metoda piramidei, jocul didactic, studiul de caz, scheletul de pește, diagrama cauză-efect, tehnica florii de nufăr, portofoliul individual/de grup, explozia stelară, metoda pălăriilor gânditoare, tehnica 6/3/5, metoda Frisco etc. [3, p. 192-193].

În concluzie, se poate spune că ceea ce este comun tuturor acestor metode, în esență euristice bazate pe descoperire, este faptul că acestea transformă elevii din simplii receptori ai științei “gata făcute” sau din simpli “consumatori de cunoștințe” în „producători” ai propriilor cunoștințe. Metodele la care facem trimitere aici au marele merit că dezvoltă capacități cognitive superioare precum: gândirea divergentă și convergentă, imaginația constructivă, capacitatea de explorare, de emiterie de ipoteze și verificare de ipoteze, capacitatea de descoperire, capacitatea rezolutivă, capacitatea de analiză critică și reflecție ș.a.

Formarea spiritului științific nu este, prin urmare, o problemă de schimbare a adevărilor, ci de schimbare a tipului de activitate intelectuală, de metodologie care se utilizează [1, p. 173].

Bibliografie

1. Cerghit I. Metode de învățământ. Iași: Ed. Polirom, 2006.
2. Bocoș M. Instruirea interactivă. Iași: Ed. Polirom, 2013.
3. Oprea C-L. Strategii didactice interactive. București: Ed. didactică și pedagogică R.A., 2009.